

Kapitola 17

Energetika ve vnějších vztazích České republiky

Lukáš Tichý

ENERGETIKA VE VNĚJŠÍCH VZTAZÍCH ČESKÉ REPUBLIKY: VÝCHODISKA A POLITICKÝ KONTEXT

Zatímco v roce 2011 byla v oblasti energetiky globálním tématem číslo jedna havárie japonské jaderné elektrárny Fukušima, která následně rozpoutala intenzivní diskusi o jaderné bezpečnosti, rok 2012 byl co do událostí a témat podstatně bohatší. Tyto skutečnosti v roce 2012 přímo či nepřímo ovlivňovaly i českou energetickou bezpečnost a politiku – její vnitřní a vnější dimenzi, která se vyvíjela především v kontextu agendy energetické politiky EU.

Vedle výpadku dodávek ropy z Íránu¹, který v polovině února 2012 zastavil vývoz ropy do šesti zemí EU² v důsledku zavedení ropného embarga, řešila EU na začátku února 2012 také mírný pokles dodávek ruského plynu do řady evropských zemí, např. ČR, Polska, Slovenska, Rakouska, Maďarska, Bulharska, Rumunska, Řecka a Itálie. Snížení dodávek z Ruska bylo důsledkem mimořádně mrazivého počasí v Rusku a v celé východní Evropě, kdy Gazprom se rozhodl část dodávek plynu určeného pro evropský trh použít pro domácí trh.³ Vedle toho musely některé evropské země, např. Polsko a Německo, ale především pak Česká republika, po celý rok 2012 řešit výpadek ruských dodávek ropy přes ropovod Družba. Další spornou otázkou v energetických vztazích mezi EU a Ruskem bylo rozhodnutí Evropské komise z 4. 9. 2012 o zahájení vyšetřování ruské plynárenské společnosti Gazprom z důvodů možného zneužití dominantního postavení a porušování pravidel hospodářské soutěže na trzích s plynem v zemích střední a východní Evropy. Naopak podle mluvčího Gazpromu Sergeje Kuprijanova bylo cílem vyšetřování donutit Gazprom, aby snížil ceny plynu na evropských trzích.⁴

Stejně jako rok předtím, také v roce 2012 řešila Evropská komise pomalý pokrok v budování jednotného energetického trhu a zaostávání řady členských států v implementaci příslušných legislativních opatření, především třetího liberalizačního balíčku.⁵ Zároveň dokončení plně funkčního vnitřního trhu s energiemi brání také

pomalá výstavba a modernizace energetické infrastruktury, konkrétně elektrických sítí, jež představují nezbytnou podmínku pro instalaci nových obnovitelných zdrojů (OZE), které společně s energetickou účinností a emisními povolenkami byly během roku 2012 jednou z hlavních priorit energetické politiky EU. Přitom vytvoření společného, plně liberalizovaného a vzájemně propojeného energetického trhu v EU, na který může být mj. dodáván zvýšený objem zkapalněného zemního plynu nebo břídlivový plyn v podobě LNG, by mohlo vést k dalšímu posílení hospodářské soutěže a energetické bezpečnosti členských států včetně ČR.

V neposlední řadě událostí, jež podobně jak předchozí měla v roce 2012 přímý vztah k energetické bezpečnosti a politice ČR, bylo jednání o výsledcích zátěžových testů jaderných elektráren v Evropské unii, které Evropská komise zveřejnila formou sdělení začátkem října 2012. Tyto testy, k nimž se Komise rozhodla přikročit v roce 2011 po havárii v japonské jaderné elektrárně Fukušima, zahrnovaly také české jaderné reaktory v Dukovanech a Temelíně. Evropská komise ve svém sdělení konstatovala, že většina jaderných elektráren v Evropské unii splňuje vysoké standardy bezpečnosti, téměř všechny však budou potřebovat určitá zlepšení. Podle vyjádření skupiny ČEZ testy v případě Dukovan konstatovaly vysokou úroveň bezpečnosti provozu a robustnost elektrárny; v případě Temelína bylo doporučeno zvýšení ochrany naftových čerpadel pro případ povodní či úpravy týkající se operací se zpětným obvodem.⁶

Rozvoj jaderné energetiky v ČR společně s problematikou nežádoucích přetoků německé elektřiny přes tuzemskou elektrickou soustavu a nepravidelnými dodávkami ruské ropy přes ropovod Družba byly v roce 2012 jedny z nečastěji diskutovaných témat české politické, ale i veřejné diskuse. Vedle toho tématem číslo jedna české politické a veřejné diskuse byl stejně jako v roce 2011 především probíhající tendr na výstavbu dvou nových bloků JE Temelín. Poté, co společnost ČEZ 3. 7. 2012 obdržela od všech tří zahraničních uchazečů – rusko-českého konsorcia MIR.1200, složeného ze společností Atomstrojexport, Škoda JS a Gidropress, americko-japonské společnosti Westinghouse a francouzského koncernu Areva – jejich nabídky na výstavbu JE Temelín, rozhodla se o tři měsíce později, tj. 5. října vyřadit společnost Areva z tendru. Zároveň se během roku 2012, především kvůli údajně vysokým ekonomickým nákladům a silicím pochybnostem o finanční návratnost dokončené JE Temelín v důsledku nízkých cen elektřiny na burzách, intenzivně spekulovalo o možnosti zrušení veřejného tendru společností ČEZ.

Přitom se zvýšením podílu jaderné energie v energetickém mixu ČR počítá dokument Ministerstva průmyslu a obchodu ČR s názvem *Surovinová politika České republiky* z července 2012, který k posílení energetické bezpečnosti ČR vyzývá „*neodladovat výstavbu dvou jaderných bloků v JE Temelín*“.⁷ Podobně až s 50% podílem jaderné energie na výrobě elektrické energie do roku 2040, čehož má být dosaženo „*výstavbou 2 nových bloků JE v Temelíně, prodloužením provozu současných čtyř bloků a výstavbou nového pátého bloku v JE Dukovany*“,“⁸ počítá také *Aktualizace Státní energetické koncepce České republiky* (ASEK) z listopadu 2012.⁹ V oblasti mezinárodních energetických vztahů pak SEK z roku 2012 doporučuje v souladu s cíli energetické politiky EU a za účelem zajištění energetické bezpečnosti, zaměřit po-

zornost České republiky ve své vnější energetické politice především na prostor Evropské unie, Visegrádské čtyřky, ale také na spolupráci s regiony východní a jihovýchodní Evropy a zeměmi tzv. Jižního koridoru.¹⁰

Přestože téma vnější dimenze energetické politiky ČR nepatří tradičně u českých politických stran k zásadním otázkám, jednou z mála výjimek představovala v roce 2012 otázka dostavby JE Temelín, kdy např. předseda ČSSD Bohuslav Sobotka během prosincového setkání s ministryní zahraničních věcí USA Hillary Clintonovou několikrát zdůraznil, že „*pro Česko je důležité mít garance konečné ceny, termínu dokončení a bezpečnosti jaderné elektrárny Temelín*“.¹¹ Podobně se vyjádřil i poslanec Pavel Hojda (KSČM), který považuje „*za nezbytně nutné, aby vítěz soutěže o dostavbu jaderné elektrárny Temelín garantoval bezpečnost, kvalitu, jasný termín dokončení a jasnou konečnou cenu. Velmi důležitá bude také možnost zapojení českých firem.*“¹²

Výše zmíněná témata české politické diskuse společně s klíčovými událostmi v oblasti energetiky měly v roce 2012 zásadní vliv na směřování vnějších energetických vztahů ČR. Stejně jako rok předtím, také v roce 2012 byly aktivními aktéry vnějších energetických vztahů především premiér ČR, Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR, Ministerstvo zahraničních věcí ČR, ale i prezident ČR. Zároveň z pohledu vnější dimenze energetické bezpečnosti byl na multilaterální úrovni pro Českou republiku v roce 2012 klíčový zejména prostor Evropské unie. Pro multilaterální rozměr vnějších energetických vztahů ČR byla velmi důležitá také spolupráce s ostatními středoevropskými zeměmi v rámci Visegrádské čtyřky. V bilaterálních energetických vztazích se pak ČR v roce 2012 nejvíce orientovala na SRN, Rakousko, ale především na Rusko, USA a Francii.

VNĚJŠÍ ENERGETICKÉ VZTAHY ČESKÉ REPUBLIKY: AGENDA A UDÁLOSTI

Multilaterální rozměr vnějších energetických vztahů ČR

Energetická bezpečnost ČR a EU

Na úrovni EU je pozice ČR v oblasti energetiky, podobně jako u ostatních členských států, ovlivňována jednak mechanismem vyjednávání, kdy řadu energetických otázek prosazuje ČR ve spolupráci s dalšími státy EU, ale také specifickými podmínkami, které v případě ČR vycházejí mj. z minimálních zásob nerostných surovin (ropy a zemního plynu) na svém území a vedou k hledání jiných zdrojů výroby elektrické energie (z jádra a uhlí). Zároveň aktivita ČR v rámci EU je určována energetickými prioritami a zájmy, jež se snaží prosazovat v souladu s cíli energetické politiky EU, jako je energetická bezpečnost (právo členských států rozhodovat o složení energetického mixu, využívání jaderné energetiky, diverzifikace přepravních tras atd.) a konkurenceschopnost (podpora dokončení liberalizace vnitřního energetického trhu, propojení přepravních tras a přenosových soustav mezi členskými státy uvnitř EU atd.), přičemž v oblasti energetiky nemá ČR pouze jednu roli, ale ta se mění téma od té-

matu. Pokud jde o třetí hlavní cíl unijní energetické politiky, tj. udržitelnost (podpora OZE, energetická účinnost a snižování emisí CO₂ atd.), vystupuje ČR vůči němu spíše skepticky a na půdě EU vyjadřuje kriticky své připomínky. Na druhou stranu ČR svým rozhodováním neblokuje hlavní cíle a směřování energetické politiky EU, ale naopak snaží se být konzistentní a ve většině případů také je.

V porovnání s předchozím rokem 2011¹³ byla aktivita ČR v roce 2012 v oblasti energetiky na úrovni EU velmi podobná. To bylo patrné již během jednání v Paříži 10. 2. 2012, kde vládní představitelé ČR a dalších 15 zemí EU¹⁴, které se rozhodly pro pokračování v jaderné energetice, definovali cíle evropské energetické politiky založené na čtyřech pilířích, kterými jsou bezpečnost dodávek energií, kupní síla spotřebitelů, boj proti oteplování klimatu a průmyslová konkurenceschopnost. V průběhu schůzky v Paříži zdůraznil český ministr průmyslu a ochodu Martin Kuba jednak nutnost koordinace energetické politiky ze strany členských států a zároveň potřebu další výstavby energetické infrastruktury, aby se „*problémy v přenosu energie v důsledku podpory obnovitelných zdrojů energie neprohlubovaly*“.¹⁵ Zároveň M. Kuba v Paříži upozornil na skutečnost, že pro ČR je myšlenka centrálního určení energetického mixu z úrovně Evropské komise nepřijatelná.

Částečně i pod vlivem pařížské schůzky soustředila EU během roku 2012 svoji pozornost v energetické politice především na řadu dílčích otázek v rámci prioritního cíle energetické udržitelnosti, která měla bezprostřední vliv i na energetickou politiku ČR. Již v březnu 2012 schválil Evropský parlament nezávazně dokument s názvem *Plán přechodu na konkurenceschopné nízkouhlíkové hospodářství do roku 2050*, který má do roku 2050 přinést snížení emisí CO₂ až o 80–95 % a přizpůsobení energetické, dopravní a zemědělské politiky EU. Zároveň podle dokumentu má EU v rámci boje za nízkouhlíkovou ekonomiku zlepšit svůj systém obchodování s emisními povolenkami.¹⁶ V této souvislosti pak Evropská komise začátkem července 2012 rozhodla, že Bulharsko, Rumunsko a ČR mohou od roku 2013 i nadále poskytovat svým elektrárenským společnostem emisní povolenky zdarma, ovšem za předpokladu, že podniky budou ekvivalent hodnoty povolenek investovat do modernizace.¹⁷ Následně Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR v září v souladu s předpisy EU schválila a prezident Václav Klaus v listopadu 2012 podepsal nový zákon č. 383/2012 Sb. o podmínkách obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů, který umožní zavést aukce emisních povolenek, přičemž část povolenek bude moci stát dávat firmám zdarma.¹⁸

Naopak konfliktní otázkou ve vztazích mezi ČR a Evropskou komisí bylo téma energetické účinnosti zaměřené na tzv. energetické štítky, kdy Komise v březnu 2012 pohrozila ČR soudem kvůli směrnici upravující energetické štítky z důvodu nedostatečné informovanosti, zda ČR pravidla správně převedla do svého práva.¹⁹ Ve snaze vyhnout se šetření ze strany Komise, schválila Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR 20. 6. 2012 novelu zákona č. 406/2000 Sb. o hospodaření energií (energetických průkazech budov),²⁰ která mj. zavádí povinné označování budov energetickými štítky, podobně jako je tomu nyní u elektrospotřebičů.²¹

Nicméně prezident V. Klaus novelu zákona v srpnu vetoval²², s odůvodněním, že směrnice EU, kterou novela do české legislativy zavádí, „*nutí k zateplování i soukromé subjekty, jako kdyby stát a EU lépe než majitelé domů věděly, co je pro ně dobré*“.²³

Spornou otázkou bylo v roce 2012 pro ČR na úrovni EU také téma podpory obnovitelných zdrojů²⁴, kdy Evropská komise začátkem června 2012 publikovala sdělení s názvem *Obnovitelná energie: významný činitel na evropském trhu s energií*, ve kterém vyzvala členské státy k harmonizaci a intenzivnějšímu obchodování mezi členskými státy s energiemi pocházejícími z obnovitelných zdrojů a k vytvoření pevného právního rámce po roce 2020.²⁵ Podle M. Kuby podpora obnovitelných zdrojů příliš zvyšuje ceny elektřiny, což je patrné na příkladu Německa, kde „*odklon od jaderné energetiky a dotace do obnovitelných zdrojů zdražují elektřinu pro německý průmysl*“.²⁶ Naopak ČR počítá do budoucna spíše s využitím jaderné energie z jaderných elektráren, přičemž finanční podpora obnovitelných zdrojů by měla být utlumena.²⁷ Již předtím se kriticky k podpoře obnovitelných zdrojů vyjádřil také V. Klaus, když zdůraznil, že: „*Dotace obnovitelných zdrojů jsou neefektivní. Namísto dotací obnovitelných zdrojů by se měla věnovat pozornost například možnostem těžby břidlicového plynu, který by mohl snížit dovozní závislost Evropy.*“²⁸

Otázkou těžby břidlicového plynu v EU, vlivu využívání těžby nových energetických surovin na energetické trhy, ale také široce diskutovanou otázkou vlivů produkce břidlicového plynu na životní prostředí se během roku 2012 intenzivně zabývala jak Evropská komise²⁹, tak Evropský parlament³⁰, podle kterého rozhodnutí, zda břidlicový plyn těžit, nebo ne, by mělo být věcí každého členského státu.³¹ Stejně jako u jaderné energie, také na možnost potenciální těžby a využití břidlicového plynu neexistuje mezi členskými státy jednotné stanovisko, kdy např. Česká republika³² a Francie³³ těžbu na svém území prozatím nepovolily. Naproti tomu Polsko³⁴ nebo Velká Británie³⁵ těžbu břidlicového plynu do budoucna plánují.

V neposlední řadě se EU během roku 2012 ve své energetické politice zaměřila v rámci cíle konkurenceschopnosti na proces budování jednotného vnitřního trhu s energiemi. V této souvislosti vydala Komise koncem listopadu 2012 sdělení s názvem *Zajistit fungování vnitřního trhu s energií*, které hodnotí momentální stav a analyzuje přetrvávající překážky na vnitřním energetickém trhu. Ve vztahu k České republice doporučila Komise, aby pokročila v propojení své energetické infrastruktury s Polskem, Německem a Rakouskem a zajistila úpravu plynovodů pro oboustranné toky suroviny, což by mělo přispět k většímu zapojení do jednotného energetického trhu v EU.³⁶ V souladu se závěry Komise jednali ministři EU pro energetiku na prosincovém zasedání Rady³⁷ o dokončení vnitřního energetického trhu, jehož realizace se podle ministrů v původně plánovaném termínu, tj. v roce 2014, nepodaří naplnit. Ministr průmyslu a obchodu Kuba na jednání znovu zopakoval, že ČR považuje za jednu z největších bariér dokončení vnitřního trhu s energiemi problém neplánovaných toků elektřiny, který je důsledkem rozsáhlé instalace obnovitelných zdrojů a nedostatečné infrastruktury v Německu.³⁸

Energetická bezpečnost ČR a zemí V4

Budování vnitřního energetického trhu, propojování národních přenosových soustav, ale především energetická bezpečnost a využívání jaderné energetiky byly v roce 2012 hlavními tématy jednání představitelů Visegrádské čtyřky. Nicméně intenzita setkávání a vyjednávání střeoevropských politických představitelů v rámci V4, částečně

i pod vlivem končícího českého předsednictví v rámci platformy V4, byla na multilaterální úrovni oproti roku 2011 o něco menší. U příležitosti končícího předsednictví ČR se 22. června sešli premiéři V4 v Praze, aby zhodnotili rok českého předsednictví, které mezi hlavními prioritami mělo energetickou bezpečnost, jadernou energetiku či budování regionálního energetického trhu, a zároveň projednali program následujícího polského předsednictví zaměřeného na energetickou spolupráci v rámci V4 a budování tzv. severojižního (energetického) propojení.³⁹

Otázka energetické bezpečnosti byla v roce 2012 společným tématem také bilaterálních energetických vztahů České republiky s ostatními zeměmi V4. Během roku 2012 řešila ČR s Polskem na půdě EU především problém s náhlými přesuny energie z obnovitelných zdrojů z Německa do ČR a Polska. Jejich četnost a intenzita již nabývaly takového rozměru, že zásadním způsobem ohrožují bezpečný provoz sítí nejen v České republice a Polsku, ale i v dalších zemích střední Evropy.

Naopak ve vztazích mezi ČR a Slovenskem byla hlavní otázkou především jaderná energetika, její budoucí využití a bezpečný provoz českých a slovenských jaderných elektráren, vyplývající ze zprávy evropských jaderných regulátorů (ENSREG) o zátěžových testech elektráren v Evropě. Svůj pozitivní postoj k jaderné energetice potvrdily oba státy na společném jednání v Uherském Hradišti a Trenčíně koncem října 2012, kde jak český premiér Petr Nečas, tak slovenský předseda vlády Robert Fico zdůraznili, že ČR a Slovensko budou spolupracovat v otázkách jaderné energetiky a své rozhodnutí pro jádro budou hájit také v EU. Podle P. Nečase je „*další pokračování programu jaderné energetiky ve Slovenské i České republice v našem společném zájmu, u obou zemí je to národní zájem*“.⁴⁰ Zároveň u příležitosti vzájemného setkání uveřejnili oba předsedové vlád dokument s názvem *Společné prohlášení zasedání vlád České republiky a Slovenské republiky*, ve kterém se oba státy mj. zavázaly věnovat společně úsilí otázce dokončení vnitřního trhu s energií a odstranění všech existujících bariér na trhu a spolupracovat při prosazování svých politik v oblasti jaderné energetiky, především v rámci EU.⁴¹

Podobný postoj k jaderné energetice potvrdili také český prezident a jeho maďarský protějšek János Áder během společného setkání v Budapešti začátkem prosince 2012, kde se oba prezidenti shodli, že Česká republika a Maďarsko mají společný zájem na rozšiřování svých jaderných elektráren a budou o své jaderné energetice v rámci Evropské unie rozhodovat suverénně a obhajovat ji.⁴² V. Klaus v této souvislosti uvedl, že „*jestli hledáme společná témata, věci, ve kterých máme společný názor a jsme schopni je společně prosazovat, tak obhajoba jaderné energetiky by mohla být takovým jedním společným zájmem Maďarska a ČR*“.⁴³

Bilaterální rozměr vnějších energetických vztahů ČR

Energetické vztahy ČR–Rakousko

Naopak otázkou rozdílných názorů byla, podobně jako v minulém roce, jaderná energie ve vztazích mezi ČR a tradičně dlouhodobým odpůrcem jádra Rakouskem, jehož některé spolkové země (zejména Horní a Dolní Rakousy) a ekologické organizace v roce 2012 intenzivně vystupovaly proti dostavbě JE Temelín. Již začátkem

ledna pohrozili představitelé Horních Rakous další ze série žalob proti české elektrárenské společnosti ČEZ kvůli údajnému ignorování námitek rakouské spolkové země ohledně bezpečnosti JE Temelín.⁴⁴ Poté, co rakouský Nejvyšší soud v říjnu potvrdil rozhodnutí hornorakouského soudu nižší instance, že spolková země Horní Rakousy nemůže žalovat společnost ČEZ, pohrozil hornorakouský zemský hejtman Josef Pühringer kvůli JE Temelín stížností k Evropskému soudnímu dvoru nebo Evropskému soudu pro lidská práva.⁴⁵

Zároveň se Dolní Rakousy rozhodly v dubnu 2012 vydat odmítavé stanovisko k zamýšlenému rozšíření JE Temelín.⁴⁶ Podobně odmítavě se v rámci procesu hodnocení vlivu stavby na životní prostředí postavili proti dostavbě JE Temelín i obyvatelé Horních Rakous, kteří shromáždili přes 21 000 výhrad.⁴⁷ Ve snaze zmírnit rakouské obavy z jaderné energie, jednal 13. 11. 2012 o dostavbě JE Temelín během státní návštěvy Rakouska prezident Václav Klaus se svým rakouským protějškem Heinzem Fischerem. V. Klaus na jedné straně uvedl, že „*ČR nepodléhá iracionálnímu fanatismu a hodlá pokračovat v jaderné energetice a rozšiřovat JE Temelín*“.⁴⁸ Na druhou stranu prezident Klaus ubezpečil rakouského prezidenta, že stejně jako Rakousku, také České republice velmi záleží na bezpečnosti jaderné energetiky.⁴⁹

Energetické vztahy ČR–Německo

Podobně byla v roce 2012 spornou otázkou jaderná energetika a dostavba JE Temelín i v energetických vztazích mezi ČR a Německem. Kromě toho musela ČR během roku 2012 řešit také problém s nežádoucím přenosem německé elektřiny přes tuzemskou přenosovou síť, což ve svém důsledku může vést až k tzv. blackoutu.⁵⁰ Mezi faktory, které způsobují nadměrné zatížení české přenosové soustavy, patří mj. rozhodnutí německé vlády o odstavení osmi jaderných elektráren v zemi a větší spoléhání na využití obnovitelných zdrojů při výrobě elektřiny, s čímž bezprostředně souvisí zvýšený nárůst nárazového výkonu větrných parků na severu Německa a výrazný nárůst instalovaného výkonu německých fotovoltaických elektráren, který není zajištěn dostatečnou přenosovou soustavou na území Německa. Na druhou stranu, zatímco u jaderné energie bude dosažení konsenzu mezi Českou republikou a SRN velmi obtížné, v případě neplánovaného toku elektřiny je snaha řešit tento problém jak ze strany Německa⁵¹, tak ČR.⁵²

Již začátkem roku 2012 generální ředitel provozovatele soustavy ČEPS Vladimír Tošovský v souvislosti s nežádoucím přetokem elektřiny ze SRN do ČR upozornil na možnost, že „*krajním řešením pro omezení přenosu elektřiny může být až instalace transformátorů na hranicích s Německem*“.⁵³ Zároveň ČEPS požadoval, aby kvůli náhlým přetokům elektřiny z Německa zrušily Rakousko s Německem tradiční obchodní zónu.⁵⁴

Otázku nežádoucího přetoku elektřiny, ale i výstavbu JE Temelín řešili také český premiér P. Nečas s německou kancléřkou Angelou Merkelovou 3. 4. 2012 během vzájemného setkání v Praze. Český premiér ubezpečil německou kancléřku, že ČR nehodlá na hranicích stavět transformátory, které by přenos energie blokovaly, a zdůraznil plán ČR investovat do posílení tuzemské sítě, neboť „*cílem české vlády není oddělování sítí, ale integrace evropských energetických sítí*“.⁵⁵ A. Merkelová naopak

ujistila českého premiéra, že Německo zrychlí schvalovací řízení pro výstavbu a modernizaci své energetické soustavy a bude řešit problémy s náhlými přesuny energie z německých obnovitelných zdrojů do ČR. Podobná ujištění o řešení problému s nežádoucím zatěžováním české přenosové sítě ze strany Německa a urychlení modernizace německých rozvodných sítí zmínil o týden později také premiér Sasko-Anhaltska Reiner Haseloff⁵⁶ během setkání s českým premiérem P. Nečasem.⁵⁷

Naopak shody mezi ČR a Německem se během roku 2012 nepodařilo dosáhnout ani v otázce jaderné energie, kde Německo po nehodě v japonské jaderné elektrárně Fukušima ohlásilo do konce roku 2022 uzavření všech svých jaderných elektráren a definitivní odklon od nukleární energie, ani v případě JE Temelín, proti jejíž dostavbě protestovaly během roku jak německé ekologické a protijaderné organizace, tak některé spolkové země, zejména Bavorsko a Sasko. Podle Ministerstva životního prostředí ČR byla v důsledku opožděného zveřejnění dokumentu o vlivu výstavby dalších dvou bloků JE Temelín na životní prostředí k připomínkovému řízení německé veřejnosti ze strany politických představitelů v Bavorsku a Sasku Česká republika nucena posunout termín celého schvalovacího procesu ekologických dopadů dostavby JE Temelín o měsíc.⁵⁸

V neposlední řadě se v roce 2012 do česko-německých energetických vztahů dostala také otázka možného odstoupení německé energetické společnosti RWE od projektu evropského plynovodu Nabucco, jehož výstavbu ČR dlouhodobě podporovala, což by ohrozilo celý projekt. Nicméně vzhledem k tomu, že původní verze plynovodu Nabucco byla nahrazena kratším projektem, tzv. plynovodem Nabucco-West, který by měl přivádět zemní plyn z turecko-bulharské hranice do Baumgartenu v Rakousku, a zároveň plynovod Nabucco-West čelí konkurenci jiných projektů, jako je Transadriatický plynovod (TAP), interkonektor spojující Turecko s Řeckem a Itálií (ITGI) či plynovod TANAP (Trans-Anatolian Gas Pipeline), není toto rozhodnutí německé společnosti úplně překvapivé.⁵⁹ V souvislosti s plánovaným odstoupením německé společnosti od projektu Nabucco pak česká, ale i zahraniční média spekovala o možných komplikacích, jež by mohl tento krok přinést v souvislosti s rozhodnutím RWE prodat částí svého majetku, včetně společnosti Net4Gas, která je v České republice hlavním provozovatelem sítě plynovodů. Podle agentury Reuters v případě, že RWE nebude součástí konsorcia, které chce plynovod Nabucco vybudovat, pak to znamená horší vyhlídky i pro společnost NET4Gas⁶⁰, jež by mohla být postupem času méně životaschopná.⁶¹

Energetické vztahy ČR–Rusko

Energetické vztahy mezi Českou republikou a Ruskou federací se v roce 2012 vyvíjely ve dvou protichůdných tendencích. Na jedné straně Česká republika, stejně jako další evropské státy, zaznamenala během února 2012 mírný (30 až 50 %) pokles dodávek ruského zemního plynu přes Ukrajinu, které Gazprom v důsledku mimořádně mrazivého počasí použil pro domácí trh. Nicméně oproti roku 2009 nešlo v tomto případě o žádnou krizovou situaci, neboť všechny země byly schopny zajistit si suroviny z jiných zdrojů, buď ze zásobníků, nebo náhradní dodávky, ve formě zkapalněného plynu.⁶² Dodávky zemního plynu do Evropy obnovila společnost Gazprom úplně až 20. 2. 2012.

Zároveň Česká republika, stejně jako sousední země Polsko a Německo, řešila během roku 2012 výkyvy v dodávkách ruské ropy přes ropovod Družba v důsledku rozhodnutí ruských obchodních společností Rosněft' a Lukoil využít pro dodávky ropy do střední Evropy jiné cesty než ropovod Družba s cílem získat za své dodávky lepší finanční podmínky.⁶³ Přestože ruská energetická společnost Gazprom Něft' v dubnu oznámila zvýšení dodávek ropy typu Urals do České republiky ropovodem Družba⁶⁴, objem ruské ropy se po zbytek roku 2012 spíše nadále snižoval,⁶⁵ přičemž pokles dodávek ruské ropy ČR kompenzovala zvýšením dodávek ropy přes alternativní ropovod Ingolstadt–Kralupy–Litvínov (IKL).⁶⁶

Na druhou stranu se česko-ruské energetické vztahy, stejně jako v roce 2011, opatrně ubíraly směrem ke zlepšení vzájemné spolupráce, která byla podpořena jednak sérií obchodních dohod mezi ruskými a českými společnostmi, ale také zvýšenou aktivitou českých firem na ruském trhu. Důležitým faktorem, jenž ke zlepšení energetických vztahů mezi Ruskem a ČR v posledních několika letech asi nejvíce přispívá, je zájem ruských společností Atomstrojexport a Gidnypress, které tvoří součást rusko-českého konsorcia MIR.1200, o zakázku na dostavbu dalších dvou bloků JE Temelín.

Podle šéfa ruské jaderné agentury Rosatom Sergeje Kirijenka jednou z hlavních předností rusko-českého konsorcia v tendru na dostavbu JE Temelín jsou nabízené tlakovodní reaktory tří a půlité generace VVER 1200, každý o výkonu 1200 megawattů, jejichž starší verze (tlakovodní reaktory VVER 1000 s výkonem 1000 MW/blok) tvoří v současné době první dva bloky JE Temelín.⁶⁷ Zároveň S. Kirijenko začátkem června několikrát zopakoval, že hlavní výhodu oproti konkurenci vidí v tom, že české podniky již znají ruské technologie a rusko-české konsorcium nabízí 70–80% podíl zapojení českých firem na veřejné zakázce.⁶⁸

Stejně jako v předchozím roce, také během roku 2012 uzavřely v souvislosti s dostavbou JE Temelín ruské společnosti celou řadu dohod a memorand s českými podniky. Například 20. března ruská společnost Rusatom Overseas ze skupiny Rosatom podepsala memoranda o porozumění při budoucí spolupráci s desítkou českých a slovenských společností.⁶⁹ V květnu 2012 pak rusko-české konsorcium MIR.1200 podepsalo dodavatelské smlouvy s českými podniky I & C Energo a PSG – International, které budou pracovat jako dodavatelé při případném vítězství konsorcia v tendru na dostavbu JE Temelín.⁷⁰ V neposlední řadě Rusatom Overseas podepsala 20. června memoranda o spolupráci s 13 českými společnostmi, jež budou působit jako subdodavatelé pro dceřiné firmy Rosatomu v případě, že získají zakázku na dostavbu JE Temelín.⁷¹

O dostavbě JE Temelín jednal také český ministr průmyslu a obchodu M. Kuba v Moskvě 24. září s ruským ministrem energetiky Alexandrem Novakem, ministrem průmyslu a obchodu Denisem Manturovem a ministrem regionálního rozvoje Olegem Govurunem, které ujistil, že „*tendr na dostavbu JE Temelín bude ,naprosto čistý‘ a rozhodne technologie, cena a financování, jakož i zapojení českým do tendru*“.⁷² M. Kuba s ruskými partnery jednal také o dodávkách ropy a plynu a podpořil možnosti českých firem podílet se na modernizaci ruského průmyslu či na zvyšování energetické efektivity. Na rozdíl od předchozích let byly české společnosti během roku 2012 na ruském trhu mnohem aktivnější, zejména v energetickém sektoru, kde

s ruskými společnostmi podepsaly celou řadu kontraktů od dodávek dílčích komponent přes modernizaci až po výstavbu nových zařízení.⁷³

Energetické vztahy ČR–USA

Stejně jako rok předtím, i v roce 2012 se energetické vztahy mezi ČR a USA vyvíjely ve znamení dalšího posilování vzájemné jaderné spolupráce a zájmu americko-japonské společnosti Westinghouse o dostavbu JE Temelín. Tato témata se v roce 2012 dostala také do agendy jednání mezi politickými představiteli ČR a USA.

Dostavba JE Temelín byla jedním z hlavních bodů setkání ministra průmyslu a obchodu M. Kuby a amerického ministra energetiky Stevena Chu, které se uskutečnilo v Praze 27. 4. 2012. Český ministr během schůzky amerického ministra energetiky ubezpečil, že „z pohledu české strany probíhá výběrové řízení transparentním způsobem v souladu s časovým harmonogramem“.⁷⁴ Zároveň ministr Kuba upozornil S. Chua, jak je důležité zapojit do zakázky české firmy. Již 19. dubna měl na okraj zasedání ministrů zahraničních věcí NATO v Bruselu jednat o dostavbě JE Temelín také ministr zahraničních věcí Karel Schwarzenberg s šéfkou americké diplomacie H. Clintonovou. Nicméně k setkání obou představitelů nakonec nedošlo.⁷⁵ H. Clintonová se K. Schwarzenbergem, ale i s premiérem P. Nečasem, nakonec setkala až 3. prosince v Praze, kam přijela podpořit nabídku japonsko-americké společnosti Westinghouse na dostavbu JE Temelín.

V roce 2012 byla na českém trhu aktivní také společnost Westinghouse, která pro JE Temelín nabízí podobné reaktory jako rusko-české konsorcium, konkrétně dva tlakovodní reaktory tří a půlty generace AP1000 1200, každý o výkonu 1154 megawattů. Podobně jako ruská společnost Atomstrojexport, také firma Westinghouse slíbila procentuální podíl na zakázce českým firmám a během roku 2012 podepsala s některými z nich dohody o spolupráci. Například koncem ledna česká stavební společnost Metrostav podepsala dohodu o budoucí spolupráci s firmou Westinghouse.⁷⁶ Podobně dohodu o strategickém partnerství podepsala začátkem července také strojírenská společnost Vítkovice.⁷⁷

Vedle tendru na dostavbu JE Temelín se energetické vztahy mezi ČR a USA ubíraly v roce 2012 také směrem k posílení spolupráce v oblasti jaderné energetiky, kdy např. čeští vědci od února pomáhali americkému námořnictvu vylepšovat jaderné reaktory.⁷⁸ V polovině prosince pak ministr průmyslu a obchodu M. Kuba podepsal s americkým velvyslancem Normanem Eisenem memorandum, které má usnadnit spolupráci a výměnu informací v jaderné energetice.⁷⁹

Energetické vztahy ČR–Francie

Diplomatická interakce o energetice mezi Českou republikou a Francií, podobně jako s Ruskem a USA, byla v roce 2012 ovlivněna dalším posilováním vzájemné jaderné spolupráce a především zájmem francouzského koncernu Areva o zakázku na dostavbu JE Temelín. V tomto ohledu je možné česko-francouzské energetické vztahy v roce 2012 rozdělit do dvou etap – před vyřazením a po vyřazení Arevy z tendru na dostavbu JE Temelín.

Stejně jako v předchozích letech, také během roku 2012 zdůrazňovali představitelé francouzské Arevy, ve snaze posílit šance na vítězství v tendru, přednosti svojí nabídky. Podle ředitele Arevy pro střední a východní Evropu Thomase Eprona může jeho společnost jako jediná nabídnout dva výrazně větší reaktory třetí generace EPR o celkovém výkonu 3300 megawattů. Zároveň v případě úspěchu v tendru na dostavbu JE Temelín počítá francouzská firma Areva s vytvořením zhruba 11 000 kvalifikovaných pracovních míst, z nichž většinu by měli obsadit Češi, a až 70 % z celé zakázky by podle T. Eprona mělo připadnout českým společnostem.⁸⁰ Za tímto účelem podepsala společnost Areva začátkem března smlouvy o porozumění při budoucí spolupráci se 14 českými firmami a o tři měsíce později pak uzavřela dohody s dalšími 11 českými firmami jako potenciálními subdodavateli v případě, že Areva získá zakázku na dostavbu JE Temelín.⁸¹

Spolupráce mezi ČR a Francií v oblasti jaderné energetiky pokračovala také na akademické úrovni, kdy např. v lednu 2012 podepsala francouzská státní společnost Areva memorandum se Západočeskou univerzitou v Plzni a pražskou ČVUT. V polovině května pak ČR a Francie podepsaly dohodu o posílení spolupráce mezi oběma zeměmi ve vzdělávání a odborné přípravě v jaderné energetice, která umožní intenzivnější výměnu studentů jaderné fyziky mezi českými a francouzskými vysokými školami.⁸²

Zásadní událostí v česko-francouzských energetických vztazích v roce 2012 bylo začátkem října vyřazení společnosti Areva z veřejného tendru na dostavbu JE Temelín na základě rozhodnutí společnosti ČEZ kvůli porušení zákonných a obchodních pravidel a nesplnění podmínek zákona o veřejných zakázkách ze strany uchazeče.⁸³ Podle P. Nečase bylo jedním z možných důvodů vyřazení francouzské společnosti z tendru její podcenění příprav na dostavbu JE Temelín.⁸⁴ Naopak podle tiskového mluvčí Vincenta Floréaniho příčinou vyřazení Arevy z tendru na dostavbu JE Temelín mohlo být nedorozumění, které se Areva pokusí vyjasnit.⁸⁵ Zároveň společnost Areva plánuje podat stížnost k Evropské komisi kvůli vyjádření ministra zahraničních věcí K. Schwarzenberga, který během setkání s francouzským protějškem Laurentem Fabiusem v Paříži 4. října, tzn. den před oficiálním vyjádřením společnosti ČEZ, informoval francouzskou stranu o vyřazení Arevy z tendru.

Přestože francouzský koncern Areva neuspěl u společnosti ČEZ s pozdějšími námitkami, podle rozhodnutí Úřadu na ochranu hospodářské soutěže, kam začátkem listopadu 2012 poslala Areva své odvolání proti vyřazení z tendru, nesmí ČEZ zatím podepsat smlouvu s případným vítězem tendru na dostavbu JE Temelín.⁸⁶

ENERGETIKA VE VNĚJŠÍCH VZTAZÍCH ČESKÉ REPUBLIKY: IDENTIFIKACE A CHARAKTERISTIKA KLÍČOVÝCH AKTÉRŮ

Klíčová témata, která v roce 2012 dominovala vnějším energetickým vztahům ČR, se bezprostředně promítla do činnosti jednotlivých institucionálních aktérů a intenzity jejich jednání. V tomto ohledu byla nejvíce aktivní vláda ČR prostřednictvím pre-

miéra P. Nečase a Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR v podobě ministra průmyslu a obchodu. Stejně tak byla aktivita ve vnějších energetických vztazích patrná i ze strany Ministerstva zahraničních věcí ČR a částečně i českého prezidenta V. Klause.

Přestože aktivita prezidenta ČR ve vnějších energetických vztazích ČR, pokud jde o setkávání se zahraničními představiteli, v roce 2012 mírně klesla ve srovnání s předchozím rokem, Václav Klaus se o energetice opakovaně vyjadřoval na různých domácích či mezinárodních konferencích. Prezident ve svých vystoupeních, jako tomu bylo např. na konferenci v Chicagu 22. května, nejčastěji prosazoval dostavbu JE Temelín, obhajoval význam jaderné energetiky pro EU a kritizoval zásahy Komise do energetické politiky členských států, zejména pokud jde o naplňování cíle energetické udržitelnosti.⁸⁷

Na vládní úrovni je významným aktérem samotná vláda ČR, která v roce 2012 prodávávala *Analýzu právního rámce pro rozvoj jaderné energetiky v České republice*, jež zjednoduší a urychlí budoucí povolování a výstavbu bloků jaderných elektráren v ČR⁸⁸, jednala o aktualizované verzi *Státní energetické koncepce ČR* a schválila dokument s názvem *Surovinová politika ČR*. Aktivním a důležitým aktérem vlády ČR ve vnějších energetických vztazích byl český premiér Petr Nečas, který v průběhu roku 2012 jednal o dostavbě JE Temelín a jaderné energetice s představiteli USA, Francie, Slovenska a Nizozemska⁸⁹ a zároveň zmínil většinu energetických témat ve svých projevech. V případě Německa řešil český premiér P. Nečas několikrát kromě jaderné energie také problematiku nežádoucího přetoku elektřiny ze SRN do ČR.

Důležitým hráčem vnějších energetických vztahů bylo v roce 2012 také Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR a především jeho ministr Martin Kuba, který stejně jako P. Nečas jednal o tendru na dostavbu JE Temelín s představiteli USA, Ruska a Francie. Na jednáních EU řešil M. Kuba problematiku nedostačeného propojení národních přenosových soustav, liberalizaci vnitřního trhu s energiemi, prosazoval význam jaderné energie a kritizoval některá rozhodnutí Evropské komise ve vztahu k energetické bezpečnosti a politice ČR. Vedle toho český ministr průmyslu a obchodu jednal během čtyřdenní návštěvy Iráku začátkem června o energetických zájmech ČR v této zemi s iráckým ministrem průmyslu a nerostných zdrojů Ahmadem N. Al-Karbúlim a s místopředsedou vlády pro energetiku Husajnem Al-Šachristáním.⁹⁰

V rámci ministerstva zahraničních věcí byla otázka vnějších energetických vztahů České republiky jedním z hlavních témat pro ministra Karla Schwarzenberga, jeho prvního náměstka Jiřího Schneidera a především velvyslance ČR pro energetickou bezpečnost a vládního zmocněnce pro dostavbu JE Temelín Václava Bartušku. Stejně jako v předešlých letech, i v roce 2012 byla činnost MZV a jeho jednotlivých odborů zaměřena jednak na připomínkové řízení k určitým vládním dokumentům a přípravu pracovních materiálů pro ostatní ministerstva, ale také na aktivní prosazování problematiky energetické bezpečnosti ve vnějších energetických vztazích.

Například K. Schwarzenberg se během roku 2012 několikrát ohradil proti rakouské a německé kritice dostavby JE Temelín, „*neznám jiný podobný případ, kdy by soused vyvíjel tak velký tlak, aby druhou stranu odradil od jejího záměru... a to i navzdory skutečnosti, že životně důležité dodávky energie z Německa proudí přes Česko, a extrémně zatěžují českou přenosovou síť*“.⁹¹ Zároveň K. Schwarzenberg jed-

nal 4. října o energetice s francouzským ministrem zahraničí L. Fabieusem v Paříži, kde oba ministři vyjádřili zájem o aktualizaci Akčního plánu strategického partnerství, který upřesňuje konkrétní spolupráci v mnoha oblastech, např. v zahraničních a ekonomických vztazích, energetice, obraně a bezpečnosti, vzdělání a kultuře a je již dobře vyzkoušeným nástrojem konkrétních forem spolupráce.⁹² Tradičně aktivní byl i V. Bartuška, který se v roce 2012 opakovaně vyjadřoval k dostavbě JE Temelín a zpochybnil možnost, aby české firmy získaly 70% podíl na zakázce JE Temelín, protože „to konečné číslo bude nižší než 70 procent“.⁹³

V neposlední řadě se energetikou, resp. působením cizích subjektů na energetickém trhu a v energetickém sektoru ČR zabývala v roce 2012 také BIS. Ve své výroční zprávě ze srpna 2012 varovala před aktivitami zahraničních subjektů v energetice, které by v konečném důsledku mohly ohrozit budoucí diverzifikaci energetických surovin a tím i českou energetickou bezpečnost. Zároveň BIS poukázala na to, že agenti ruských zpravodajských služeb se v roce 2011 v ČR zaměřili zejména na ekonomiku a energetiku, přičemž se zajímali hlavně o informace týkající se dostavby JE Temelín. Podle BIS zneužívá Rusko velikosti své diplomatické mise a nutí ČR přijímat agenty jako diplomaty.⁹⁴ V souladu s vyjádřením BIS potvrdila Vojenská zpravodajská služba ve své výroční zprávě z konce srpna 2012, že v roce 2011 převažovala mezi zájmy ruských zpravodajců ekonomika a energetika, zejména pak tendr na dostavbu JE Temelín.⁹⁵

VNĚJŠÍ ENERGETICKÉ VZTAHY ČESKÉ REPUBLIKY VE VEŘEJNÉM A MEDIÁLNÍM PROSTORU

Pokud jde o mediální a veřejný obraz české energetické politiky a její vnější dimenzi, během roku 2012 věnovala většina tuzemských médií (internetových a tištěných) s různou mírou intenzity pozornost celé řadě energetických témat (domácích i zahraničních), kterými se ČR zabývala a musela je řešit na multilaterální či bilaterální úrovni nebo samostatně.

Tradičně zvýšenou pozornost, stejně jako v předchozích letech, věnovaly v roce 2012 hlavní české deníky (*Hospodářské noviny*, *E15*, *Právo*, *Lidové noviny* a *Mladá fronta Dnes*) otázce jaderné energie a především tendru na dostavbu JE Temelín. Česká média se pak v tomto ohledu soustředila na čtyři oblasti. Zaprvé, na veřejnou podporu dostavbě JE Temelín, pro níž se podle agentury STEM na konci roku 2012 vyjádřilo pozitivně více než 65 % a jen 35 % odmítavě.⁹⁶ Zadruhé, na lobbying politických představitelů Francie, USA a Ruska za své národní společnosti u členů české vlády. Zatřetí, na aktivity a působení zahraničních uchazečů o obří zakázku na českém energetickém trhu, kteří uzavřeli celou řadu kontraktů s českými firmami. A konečně začtvrté, *Mladá fronta Dnes*, ale i *Hospodářské noviny*, *E15*, *Lidové noviny* či *Česká pozice* řešily důvody vyřazení francouzské firmy Areva z veřejného tendru na dostavbu JE Temelín, přičemž podle ní za rozhodnutím společnosti ČEZ stojí skutečnost, že nabídka francouzské strany nerefletovala fixní cenu dodávky či občas ignorovala český atomový zákon.⁹⁷

Česká média v roce 2012 upozornila také na jednu zajímavost v souvislosti s otázkou podpory obnovitelných zdrojů a energetické účinnosti ze strany české veřejnosti. Zatímco někteří političtí představitelé ČR, včetně ministra průmyslu a obchodu, premiéra či prezidenta, se k této problematice staví spíše skepticky a kritizují ji, podle řady průzkumů veřejného mínění, zhruba 75 % obyvatel ČR chce, aby stát založil svoji energetickou politiku především na podpoře zateplování domů a jiných úspor nebo na využívání větrné, solární či vodní energie. Naopak přibližně jen 12 % obyvatel ČR si myslí, že by měl stát především zajistit dostatek uhlí pro energetiku.⁹⁸

Koncem roku 2012, v souvislosti s finišující přípravou první přímé volby prezidenta v České republice, si většina českých médií všimla postojů jednotlivých kandidátů na prezidenta k otázce energetické bezpečnosti a politiky ČR. Například podle Miloše Zemana by páteří české energetiky měly zůstat klasické zdroje, tedy jádro spolu se zdroji na bázi fosilních paliv, doplněné ekonomicky udržitelným rozvojem obnovitelných zdrojů. Dostavba JE Temelín pak sníží závislost na dovozu energetických surovin. Podobně prosazoval optimální podíl jaderné energetiky v energetickém mixu ČR a jednotný postoj EU v otázce energetické bezpečnosti také Jan Fischer. Naopak Táňa Fischerová propagovala rozvoj sluneční energetiky ve všech formách a decentralizaci energetických zdrojů.⁹⁹

ZÁVĚR

Vnější energetické vztahy ČR se v roce 2012 zaměřily na několik velkých témat, především nežádoucí přetoky elektřiny, nedostatečné propojení národních přenosových soustav a potřebu jejich modernizace, obhajobu využívání jaderné energie v Evropě a na dostavbu JE Temelín. Tato témata ovlivnila i směřování vnějších energetických vztahů ČR, které probíhaly jak na multilaterální úrovni v rámci EU a V4, tak na bilaterální úrovni, kde ČR jednala především s Maďarskem, Slovenskem, Rakouskem, Německem, USA, Ruskem a Francií.

Pro vnější dimenzi energetické bezpečnosti ČR má zásadní význam EU, kde stejně jako v předchozím roce prosazovala ČR během roku 2012 společně s některými členskými státy další využívání jaderné energie v rámci EU. Zároveň aktivita ČR se na půdě EU zaměřila také na potřebu dokončení liberalizace vnitřního energetického trhu a urychlení výstavby a propojení energetické infrastruktury uvnitř EU. Na druhou stranu ČR opakovaně kritizovala některá opatření Evropské komise týkající se energetické účinnosti a podpory OZE, čímž zasahují do práva členského státu rozhodovat samostatně o složení svého energetického mixu.

Z pohledu vnějších energetických vztahů je pro ČR velmi důležitá jednak vzájemná spolupráce v rámci Visegrádské čtyřky a zároveň kooperace s jednotlivými středoevropskými zeměmi V4, se kterými ČR sdílí stejný pozitivní postoj k jaderné energetice a potřebu řešit neplánované toky energií ve střední Evropě. V této souvislosti např. navrhli v březnu 2012 středoevropští provozovatelé přenosových soustav v ČR, Polsku, Maďarsku a na Slovensku rozdělení německého a rakouského trhu na menší části, aby se zátěž zmenšila.

Naproti tomu jaderná energie je tradičně spornou otázkou bilaterálních energetických vztahů ČR s Rakouskem, které dlouhodobě požaduje uzavření obou jaderných elektráren v ČR a protestuje proti dostavbě JE Temelín. Stejně tak v roce 2012 byla jaderná energetika negativním tématem energetických vztahů ČR a SRN, zejména v souvislosti s rozhodnutím vlád některých spolkových zemí přesvědčit ČR, aby ustoupila od výstavby dvou nových bloků JE Temelín. Naproti tomu ČR s Německem ve vzájemné shodě řešila intenzivně problém nežádoucího zatěžování české elektrické sítě.

Tendr na dostavbu JE Temelín představoval v roce 2012 jedno z hlavních témat energetických vztahů mezi ČR a Ruskem, které se vyvíjely v protichůdné tendenci. Na jedné straně se ČR po celý rok potýkala se sníženým objemem dodávek ruské ropy přes ropovod Družba. Na druhé straně ruské energetické společnosti pokračovaly v uzavírání budoucích dohod o spolupráci s českými firmami pro případ vítězství rusko-českého konsorcia v tendru na dostavbu JE Temelín. Posílení jaderné spolupráce společně se zájmem o zakázku na dostavbu JE Temelín byly také hlavními tématy energetických vztahů ČR s USA. Podobná situace panovala i v případě česko-francouzských energetických vztahů, jež byly ovšem ovlivněny vyřazením francouzské firmy Areva z veřejné zakázky na dostavbu JE Temelín.

Jak se bude blížit termín vyhlášení tendru na dostavbu JE Temelín, který by měl být znám koncem roku 2013, lze v České republice očekávat nárůst aktivity jak samotných společností, které v tendru zůstaly, tak politických představitelů USA a Ruska ve vztahu k těm českým. Zcela vyloučit nelze ani aktivitu francouzské společnosti Areva vůči českým a evropským úřadům ve snaze o její opětovné zařazení do veřejného tendru na dostavbu JE Temelín. Zároveň ČR ve svých vnějších energetických vztazích bude i nadále vystupovat konzistentně a prosazovat v rámci EU i V4 využívání jaderné energie, dokončení liberalizace vnitřního trhu s elektřinou a plynem a urychlení výstavby a propojení energetických přenosových soustav s okolními státy. Naopak k některým novým cílům Evropské komise v oblasti ochrany klimatu a energetické účinnosti, které jsou obsaženy v navrhované Zelené knize s názvem *Rámcová politika pro klima a energetiku do roku 2030*, se ČR postaví spíše skepticky. Ministr průmyslu a obchodu dokonce v této souvislosti již zdůraznil, že ČR se některé nové závazky v oblasti snižování emisí CO₂ a zvyšování podílu obnovitelných zdrojů v energetickém mixu bude snažit zmírnit.

Poznámky

- ¹ AFP: *EU se dohodla na vyhlášení ropného embarga proti Íránu*. ČTK, 23. 1. 2012.
- ² Konkrétně se jednalo o těchto šest zemí: Francii, Španělsko, Itálii, Řecko, Portugalsko a Nizozemsko. K tomu srv. *Írán zastavil vývoz ropy do šesti zemí EU*. ČTK, 15. 2. 2012.
- ³ *Do Česka a dalších zemí EU stále proudí z východu méně plynu*. ČTK, 3. 2. 2012.
- ⁴ Dále srv. Tichý, Lukáš (2012a): *Evropská komise versus Gazprom: otevření druhé fronty vůči Rusku*. *Natoaktual.cz*, 25. 9. 2012. On-line: www.natoaktual.cz/evropska-komise-versus-gazprom-otevreni-druhe-fronty-vuci-rusku-p97-/na_analyzy.aspx?c=A120925_095325_na_analyzy_m02.

- ⁵ Euroskop (2012a): *Energie v listopadu 2012*. Euroskop.cz, 16. 12. 2012. On-line: <https://www.euroskop.cz/8440/21691/clanek/energie-v-listopadu-2012/>.
- ⁶ Euroskop (2012b): *Energie v říjnu 2012*. Euroskop.cz, 10. 11. 2012. On-line: <https://www.euroskop.cz/8440/21537/clanek/energie-v-rijnu-2012/>.
- ⁷ MPO (2012a): *Surovinová politika České republiky*. Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR, červenec 2012, s. 16.
- ⁸ MPO (2012b): *Aktualizace Státní energetické koncepce České republiky*. Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR, listopad 2012, s. 21.
- ⁹ Nicméně v České republice stále zůstává v platnosti státní energetická koncepce z roku 2004. Navrhovanou Aktualizaci Státní energetické koncepce vzala vláda ČR v listopadu 2012 pouze na vědomí, když konečné schválení ASEK podmínila provedením podrobné analýzy vlivu na životní prostředí. Tento proces však podle dosavadních informací zatím ani nezačal a může trvat i mnoho měsíců.
- ¹⁰ K podobným a rozdílným prioritám vnějších energetických vztahů ČR ve vztahu k předchozím strategickým dokumentům srv. Tichý, Lukáš (2012b): *Energetika ve vnějších vztazích České republiky*. In: Michal Kořan–Ondřej Ditrych (eds.): *Česká zahraniční politika v roce 2011. Analýza ÚMV*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, s. 299.
- ¹¹ *Sobotka: Pro ČR je důležitá garance ceny a data dostavby Temelína*. ČTK, 3. 12. 2012.
- ¹² *KSČM chce garanci bezpečnosti, ceny a termínu dostavby Temelína*. ČTK, 4. 12. 2012.
- ¹³ Česká republika např. během mimofádných summitů EU na začátku února 2011 protestovala proti povinnému zahrnutí standardů energetické bezpečnosti pro všechny budovy pořizované veřejnými zakázkami a společně s dalšími členskými státy prosazovala, aby jaderná energetika byla chápána jako zdroj, který přispívá politice snižování emisí CO₂. K tomu dále srv. Tichý, Lukáš (2012b): op. cit., s. 301–303.
- ¹⁴ První pařížské schůzky se zúčastnily kromě Francie, Velké Británie a ČR také Švédsko, Finsko, Nizozemsko, Slovensko, Slovinsko, Španělsko, Polsko, Maďarsko, Estonsko, Lotyšsko, Litva, Bulharsko a Rumunsko.
- ¹⁵ *Skupina zemí EU včetně ČR definovala pilíře energetické politiky*. ČTK, 10. 2. 2012.
- ¹⁶ Euroskop (2012c): *Energie v březnu 2012*. Euroskop.cz, 10. 4. 2012. On-line: <https://www.euroskop.cz/8440/20592/clanek/energie-v-breznu-2012/>.
- ¹⁷ Zároveň Evropská komise v prosinci 2012 schválila plán ČR přidělovat po určité přechodné období povolenky na vypouštění emisí skleníkových plynů zdarma v rámci modernizace české energetiky. K tomu srv. *EK: ČR může bezplatně přidělovat povolenky na CO₂ zdarma*. ČTK, 19. 12. 2012.
- ¹⁸ V letech 2013 až 2020 bude mít ČR k dispozici 645 mil. povolenek. Celkem 342 mil. povolenek půjde do aukcí a 303 mil. dostane český průmyslu zdarma. Dále srv. *Klaus podepsal zákon, který umožní aukce emisních povolenek*. ČTK, 2. 11. 2012.
- ¹⁹ Směrnice, které se spor týká, má za cíl podpořit zvýšení informovanosti spotřebitelů o energetické účinnosti různých výrobků. Na štítcích se lidé dozví o tom, kolik ta či ona věc spotřebovává energie. Zároveň tzv. průkazy náročnosti mají sloužit jako informace pro kupující či nájemce, kteří podle nich zjistí provozní náklady domu, pokud jde o energie. V neposlední řadě nové opatření má vést k nižší spotřebě energii, a tím i ke snížení výdajů. Dále srv. *Brusel hrozí ČR soudem kvůli energetickým štítkům*. ČTK, 22. 3. 2012.
- ²⁰ Dále srv. *Klaus vetoval novelu, která zavádí energetické štítky pro budovy*. ČTK, 9. 8. 2012.
- ²¹ *Poslanci schválili zavedení energetických štítků pro budovy*. ČTK, 20. 6. 2012.
- ²² Nicméně poslanecká sněmovna v září 2012 přehlasovala veto prezidenta republiky a novelizovaný zákon začal platit od 1. 1. 2013.
- ²³ *Klaus vetoval novelu, která zavádí energetické štítky pro budovy*, op. cit.
- ²⁴ Podíl OZE na celkové spotřebě energií v EU činil v roce 2012 něco kolem 12,4 %. V ČR to bylo 9,2 %.
- ²⁵ Euroskop (2012d): *Energie v červnu 2012*. Euroskop.cz, 11. 7. 2012. On-line: <https://www.euroskop.cz/8440/21019/clanek/energie-v-cervnu-2012/>.
- ²⁶ *Obnovitelné zdroje příliš zdražují energie, řekl Kuba*. ČTK, 14. 6. 2012.

- ²⁷ *Kuba: Výstavba energetických sítí v Evropě zaostává.* ČTK, 18. 9. 2012.
- ²⁸ *Klaus varoval před státními zásahy do energetiky.* ČTK, 24. 5. 2012.
- ²⁹ Evropská komise vydala v září tři studie, které byly věnovány tématu plynu z břidlic.
- ³⁰ Evropský parlament věnoval otázce možné těžby břidlicového plynu v EU dvě usnesení.
- ³¹ Na druhou stranu členské státy by podle Evropského parlamentu měly být opatrné, pokud jde o povolování průzkumu v oblasti nekonvenční těžby energetických surovin vzhledem k pokračujícím analýzám tohoto problému.
- ³² Například ministr životního prostředí Tomáš Chalupa navrhl v září 2012 nepovolovat průzkumy pro těžbu břidlicového plynu v ČR, a to do 30. 6. 2014. Dále srv. *Chalupa navrhuje zákaz průzkumu břidlicového plynu.* iDNES, 3. 9. 2012. On-line: ekonomika.iDNES.cz/chalupa-navrhuje-zakaz-pruzkumu-bridlicoveho-plynu-f96-/ekonomika.aspx?c=A120903_112620_ekonomika_spi.
- ³³ Francouzská vláda během roku 2012 kvůli ekologickým obavám zamítla sedm žádostí o povolení těžby břidlicového plynu ve Francii. Dále srv. *Francie zamítá žádosti o těžbu břidlicového plynu.* ČTK, 14. 9. 2012.
- ³⁴ V Polsku, jehož zásoby plynu z břidlic se odhadují na 346 až 768 mld. m³, se o možné těžbě břidlicového plynu hovoří již několik let.
- ³⁵ K těžbě břidlicového plynu ve Velké Británii se v dubnu 2012 vyjádřil pozitivně britský premiér David Cameron, podle kterého by rozvoj nových zdrojů plynu v Británii mohl ovlivnit i zatím vyhýbavý přístup evropských zemí k těžbě břidlicového plynu a snížit dovozní závislost Evropy na Rusku. K tomu dále srv. *Cameron podpořil těžbu plynu v Británii.* ČTK, 22. 4. 2012.
- ³⁶ *EK radí Česku víc propojit energetickou infrastrukturu.* ČTK, 16. 11. 2012.
- ³⁷ Zároveň na zasedání Rady ministrů pro energetiku byly přijaty závěry týkající se podpory energie z obnovitelných zdrojů. ČR se podařilo do další strategie obnovitelných zdrojů EU prosadit více realistický postoj k problematice obnovitelných zdrojů, jenž zastává jak ČR, tak i další státy Visegrádské čtyřky, přičemž v závěrech Rady se tak neobjevila konkrétní zmínka o nových evropských cílech pro OZE po roce 2020. Dále srv. MPO (2012c): *Ministr Kuba se v Bruselu zúčastnil jednání ministrů EU pro energetiku, jednání se zaměřilo na OZE a dokončení vnitřního trhu.* Ministerstvo průmyslu a obchodu, 3. 12. 2012. On-line: www.mpo.cz/dokument118351.html.
- ³⁸ Euroskop (2013): *Energie v prosinci 2012.* Euroskop.cz, 16. 1. 2013. On-line: <https://www.euroskop.cz/8440/21791/clanek/energie-v-prosinci-2012/>.
- ³⁹ *V Praze jednáji premiéři visegrádské skupiny, hostí je Nečas.* ČTK, 22. 6. 2012.
- ⁴⁰ *Vlády ČR a Slovenska jednaly o jaderné energii i spolupráci armád.* ČTK, 29. 10. 2012.
- ⁴¹ *Společné prohlášení zasedání vlád České republiky a Slovenské republiky,* 29. 10. 2012. On-line: www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/CZ-SK_Spolecne-prohlaseni.pdf.
- ⁴² *Prezidenti ČR a Maďarska podpořili rozšíření jaderné energetiky.* ČTK, 4. 12. 2012.
- ⁴³ *Český a maďarský prezident podpořili rozšíření jaderné energetiky.* Deníky.cz, 4. 12. 2012. On-line: www.denik.cz/ze_sveta/cesky-a-madarsky-prezident-podporili-rozsireni-jaderne-energetiky-20121204.html.
- ⁴⁴ *Horní Rakousy trvají na žalobě proti ČEZu, prý zemi ignoroval.* ČTK, 17. 1. 2012.
- ⁴⁵ *Horní Rakousy posuzují další možné kroky proti Temelínu.* ČTK, 11. 10. 2012.
- ⁴⁶ *Sousední Dolní Rakousy odmítnou další výstavbu Temelína.* ČTK, 14. 4. 2012.
- ⁴⁷ Česká republika má podle mezinárodních smluv povinnost informovat obyvatele přeshraničních regionů sousedních zemí o ekologických dopadech dostavby JE Temelín. Posouzení vlivu dostavby jihočeské jaderné elektrárny proběhlo v první polovině roku 2012 nejen v ČR, ale také v Rakousku, Německu a Slovensku. K tomu dále srv. *Rakouští odpůrci jádra shromáždili 21 534 výhrad vůči jádru.* ČTK, 15. 5. 2012.
- ⁴⁸ *Klaus: ČR bude rozšiřovat Temelín, bude ale dbát na bezpečnost.* ČTK, 13. 11. 2012.
- ⁴⁹ *Klaus pokračuje v návštěvě Rakouska, představí svou knihu.* ČTK, 14. 11. 2012.
- ⁵⁰ Například v roce 2011 byla ČR nucena v některých situacích zvládnout přenos až 3500 megawattů (MW) elektrického výkonu, přitom obvyklá hodnota se pohybuje kolem 1000 MW. K tomu srv. *ČEPS: Zatížení soustavy kvůli Německu možná omezí transformátory.* ČTK, 10. 1. 2012.
- ⁵¹ *RWE: Změna výroby elektřiny v Německu je draná a zatěžuje sousedy.* ČTK, 17. 1. 2012.

- ⁵² *Kuba: Německo by kvůli přetokům proudu mohlo Česku platit.* ČTK, 12. 2. 2012.
- ⁵³ *ČEPS: Zatížení soustavy kvůli Německu možná omezí transformátory,* op. cit.
- ⁵⁴ *E15: ČEPS chce zrušit obchodní zónu mezi Rakouskem a Německem.* ČTK, 1. 10. 2012.
- ⁵⁵ *Merkelová: Německo zrychluje schvalování nových energetických sítí.* ČTK, 3. 4. 2012.
- ⁵⁶ *Premiér Saska-Anhaltska: Německo nesmí ohrožovat ČR blackoutem.* ČTK, 12. 4. 2012.
- ⁵⁷ Nicméně na konci roku 2012 byla situace poněkud jiná. Zatímco Německo připustilo, že v budoucnu postaví méně přenosových sítí, český provozovatel přenosové sítě ČEPS zdůraznil, že bude po Německu požadovat finanční kompenzaci za náhlé přetoky elektřiny z Německa a plánuje postavit obří transformátor v Hradci a Kadani, který by české rozvody chránil před neplánovanými toky elektřiny z Německa. Zároveň v říjnu 2012 připravilo Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR novelu vyhlášky, podle které bude moci ČR v případě ohrožení své přenosové soustavy v důsledku neplánovaných toků elektřiny ze zahraničí odpojit přeshraniční vedení.
- ⁵⁸ *Němci dostali více času na námítky k ekologické studii k Temelínu.* ČTK, 21. 5. 2012.
- ⁵⁹ Zároveň v souvislosti s rozhodnutím konsorcia pro těžbu plynu na ázerbájdžánském poli Šach Deniz, které projekt Nabucco pro přepravu cca 10 mld. m³ ázerbájdžánského zemního plynu do Evropy nakonec nevybralo, ale rozhodlo se pro konkurenční plynovod TAP, je v současné době považován evropský plynovod Nabucco-West za více méně „mrtvý“ projekt.
- ⁶⁰ Společnost RWE prodala firmu Net4Gas koncem března 2013 za 1,6 mld. EUR tj. 41,3 mld. Kč, německé pojišťovně Allianz a kanadské investiční skupině Borealis.
- ⁶¹ *Reuters: RWE může mít s prodejem Net4Gas problémy.* ČTK, 3. 12. 2012.
- ⁶² Do ČR putoval plyn z 50 % východní cestou a z 50 % severní trasou přes plynovod Nord Stream.
- ⁶³ *Potíže s ruskou ropou by benzín a naftu zdražit neměly.* ČTK, 15. 2. 2012.
- ⁶⁴ Objem ropy dopravené ropovodem Družba do ČR v posledních letech klesá. V roce 2011 ropovodem Družba přiteklo zhruba 57 % dovážené ropy, v předchozích letech to bylo často kolem 70 %. Každoročně naopak rostou dodávky ropovodem IKL z Ingolstadtu, který dle zástupců ropného průmyslu může snížené dodávky Družby do určité míry nahradit. Dále srv. *Dodávky ropy Družbou stále omezeny, řešení v nedohlednu.* ČTK, 11. 7. 2012.
- ⁶⁵ Částečně pod vlivem snižování dodávek ruské ropy ropovodem Družba, ale především z důvodu změny metodiky pro výpočet zásob, rozhodla vláda ČR v červenci 2012 navýšit zásoby ropy a ropných produktů z 90 na 100 dnů. Dále srv. *Stát navýší zásoby ropy z 90 na 100 dnů, rozhodla vláda.* ČTK, 25. 7. 2012.
- ⁶⁶ Zároveň státem vlastněný přepravce ropy Mero získal v listopadu 2012 od společnosti Shell celkem 5% podíl v ropovodu TAL, jehož prostřednictvím si ČR zajistila přísun ropy do německého Ingolstadtu, odkud vede český ropovod IKL do Kralup nad Vltavou. K tomu dále srv. *Česko přestává být závislé na ruské ropě, získalo podíl v ropovodu TAL.* iDNES, 20. 11. 2012. On-line: ekonomika.iDNES.cz/cesko-ziskalo-podil-v-ropovodu-tal-dto-/ekonomika.aspx?c=A121120_140824_ekonomika_neh.
- ⁶⁷ *U Donu Rusové stavějí „předobraz“ Temelína.* ČTK, 8. 6. 2012.
- ⁶⁸ *Rusové věří ve své šance při dostavbě Temelínu.* ČTK, 4. 6. 2012.
- ⁶⁹ *Rusatom Overseas podepsal s českými podniky dohody k Temelínu.* ČTK, 20. 3. 2012.
- ⁷⁰ *Konsorcium MIR.1200 získalo další české partnery pro Temelín.* ČTK, 9. 5. 2012.
- ⁷¹ *Rusatom Overseas podepsal s českými podniky dohody k Temelínu.* ČTK, 20. 6. 2012.
- ⁷² *Dle Kuby je státní podpory třeba, politické překážky nevadí.* ČTK, 24. 9. 2012.
- ⁷³ *MPO: Český export do Ruska bude letos rekordní.* ČTK, 10. 9. 2012.
- ⁷⁴ *Americký ministr energetiky jednal s ministrem Kubou o Temelínu.* ČTK, 27. 4. 2012.
- ⁷⁵ *Schůzka Schwarzenberga s Clintonovou k Temelínu se neuskutečnila.* ČTK, 19. 4. 2012.
- ⁷⁶ *Westinghouse podepíše s Metrostavem dohodu o Temelínu.* ČTK, 30. 1. 2012.
- ⁷⁷ *Westinghouse podepsal s Vitkovicemi partnerství pro Temelín.* ČTK, 9. 7. 2012.
- ⁷⁸ *Ekonom: Češi vylepšují pro americké námořnictvo jaderné reaktory.* ČTK, 2. 2. 2012.
- ⁷⁹ *Memorandum má usnadnit spolupráci ČR a USA v jaderné energetice.* ČTK, 12. 12. 2012.
- ⁸⁰ *Areva by při výstavbě Temelína vytvořila 11 000 míst.* ČTK, 30. 9. 2012.
- ⁸¹ *Areva podepsala budoucí spolupráci s českými firmami pro Temelín.* ČTK, 22. 6. 2012.

- ⁸² Česko-francouzská dohoda posílí spolupráci v jaderné energetice. ČTK, 9. 5. 2012.
- ⁸³ K vyřazení Arevy dále srv. Trejbal, Václav (2012): *Adieu Areva: Francouzské jádro se s vážnými problémy potýká léta*. Natoaktual.cz, 15. 10. 2012. On-line: www.natoaktual.cz/adieu-Areva-francouzske-jadro-se-s-vaznymi-problemy-potyka-leta-pws-na_analyzy.aspx?c=A121015_134051_na_analyzy_m02.
- ⁸⁴ Nečas: Areva tendr na dostavbu podcenila. ČTK, 2. 11. 2012.
- ⁸⁵ Za vyřazení Arevy z tendru může dle Paříže nedorozumění. ČTK, 17. 10. 2012.
- ⁸⁶ ČEZ zatím nesmí podepsat smlouvu s vítězem na dostavbu Temelína. ČTK, 20. 11. 2012.
- ⁸⁷ Klaus: Východní Evropa tak trochu podplacená, Německo zmatené. ČTK, 22. 5. 2012.
- ⁸⁸ Vláda projedná analýzu o rozvoji jaderné energetiky. ČTK, 17. 1. 2012.
- ⁸⁹ Wildersova stránka není podle nizozemského premiéra názorem vlády. ČTK, 16. 2. 2012.
- ⁹⁰ Informace o podnikatelské misi v Iráku – dohoda o hospodářské spolupráci. BusinessInfo.cz, 13. 6. 2012. On-line: www.businessinfo.cz/cs/clanky/informace-o-podnikatelske-misi-v-iraku-do-hoda-o-hospodarske-spolupraci-16526.html.
- ⁹¹ Schwarzenberg se ohradil proti německé kritice vůči Temelínu. ČTK, 11. 6. 2012.
- ⁹² MZV ČR (2012): *Ministr Schwarzenberg v Paříži*. Ministerstvo zahraničních věcí ČR, 8. 10. 2012. On-line: www.mzv.cz/paris/cz/cesko_francouzske_vztahy/navstevy/ministr_schwarzenberg_v_parizi.html.
- ⁹³ Bartuška: České firmy mohou těžko čekat 70 pct. zakázky Temelín. ČTK, 27. 6. 2012.
- ⁹⁴ BIS: Státní správu loni ovlivňovali lobbyisté a i organizovaný zločin. ČTK, 22. 8. 2012.
- ⁹⁵ Vojenští zpravodajci zjistili zájem ruských špiónů o ekonomiku ČR. ČTK, 28. 8. 2012.
- ⁹⁶ STEM: Podpora jaderné energie mezi Čechy dále roste. ČTK, 6. 12. 2012.
- ⁹⁷ MfD: Nabídka francouzské Arevy negarantovala fixní cenu. ČTK, 6. 10. 2012.
- ⁹⁸ Průzkum: Lidé chtějí energetickou koncepci založenou na úsporách. ČTK, 6. 11. 2012.
- ⁹⁹ Kandidáti v ekonomických programech zmiňují boj s korupcí a dluhy. ČTK, 16. 12. 2012.